

Олена Шкурко,

заступник директора з наукової роботи

Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету,

здобувач КНУКіМ

**ІННОВАЦІЇ У БІБЛІОТЕЦІ:
ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ
В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

У статті характеризуються інновації – впровадження та удосконалення системи менеджменту якості в діяльність бібліотеки. Розглядаються історичні засади виникнення і розвитку менеджменту якості, висвітлюється практичний досвід створення системи менеджменту якості в НТБ НАУ та визначаються його перспективи на майбутнє.

Ключові слова: бібліотека, інновації, менеджмент якості діяльності бібліотеки.

Управління інноваційними процесами в сучасній бібліотеці є актуальною і важливою проблемою. Постійне підвищення якості діяльності бібліотеки сприяє ефективності виконання її високої суспільної місії – задоволенню інформаційних потреб користувачів та забезпеченню доступу до світових інформаційних ресурсів. Виконання цих важливих завдань можливе в рамках єдиної системи менеджменту якості (СМЯ), яка вимагає чіткої орієнтації на кінцевий результат та постійної уваги до процесів безперервного покращення діяльності.

Поняття інноваційної організації, зокрема вищого навчального закладу (ВНЗ), досить нове. Характерним для інноваційного ВНЗ є повний цикл створення інновацій з такими процесами і операціями: генерація ідей, концептуальне рішення проблеми створення інновацій, дослідження, отримання патентів та ліцензій; прикладні дослідження, створення дослідно-конструкторських розробок, створення та документаційне забезпечення технологій; виробництво продукції, вирішення проблеми інвестицій, маркетингові дослідження, передавання продукції (послуг) на ринок. Так, інноваційний університет розглядається як університет підприємницького типу, для якого головною є наукова та освітня діяльність на основі інноваційних принципів управління та технологій [1; 2].

Варто наголосити, що в сучасних умовах жорстокої конкуренції між ВНЗ, коли демографічна ситуація в Україні свідчить про тенденцію зниження кількості абітурієнтів, навчальні заклади фактично «виборюють право» на навчання кожного студента. Звідси витікає необхідність для провідних ВНЗ виходу на позиції лідерства в освітньо-професійній сфері, тобто бути кращим у наданні освітніх послуг, підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів та ступенів, виконанні наукових досліджень та дослідно-конструкторських розробок.

Безперечно, якість вищої освіти неможлива без акредитації та сертифікації ВНЗ, впровадження та удосконалення у навчальних закладах СМЯ. Світовий та загальноєвропейський досвід свідчить про постійне збільшення кількості отриманих сертифікатів якості в різних галузях, зокрема у освіті. Тому бібліотека як важливий складник ВНЗ відповідно до вимог Болонської системи бере активну участь у наданні послуг освітньої та наукової діяльності, чітко орієнтуючись при цьому на вимоги та побажання споживачів (замовників) послуг.

Проблеми розроблення та впровадження системи якості в практику бібліотек досліджували російські та українські науковці: Л. Влащенко, Т. Грищенко, І. Карпова, О. Картава, О. Нікитенко, Л. Онищук, Н. Размарілова, В. Рябов, С. Симаковська, М. Терехова, В. Удотова, Н. Чупрікова, В. Ярошук та ін.

Теоретико-методологічні питання СМЯ в бібліотеках розглянуто в працях Л. Дубровіної. Окремі аспекти моніторингу якості бібліотечного обслуговування вивчали А. Клепиков, В. Ропотан, І. Кудрявцева, А. Зав'ялов. Проблеми визначення показників якості, вимірювання якості та ефективності діяльності бібліотек вивчали відомі зарубіжні дослідники П. Бокхорст та Р. Полл, російський науковець С. Меньшикова.

Проте практика свідчить, що українські бібліотечні фахівці та науковці майже не володіють інформацією про можливості розробки, впровадження та удосконалення СМЯ в бібліотеках. Саме тому виникла необхідність узагальнити напрацьований досвід впровадження та удосконалення СМЯ в науково-технічній бібліотеці Національного авіаційного університету (НАУ), що дозволить іншим бібліотекам швидше просуватися на шляху до отримання сертифікату якості та його підтвердження.

Дослідження історичних засад щодо виникнення та походження системи менеджменту якості дало змогу отримати цікаві факти. У другій половині 70-х років минулого століття, коли проходила кампанія щодо

поліпшення якості роботи продукції, з'явилась комплексна система управління якістю продукції (КСУЯП). На Львівській залізниці було ініційовано ідею щодо поліпшення якості перевезень, зниження експлуатаційних витрат, прискорення обороту вагонів. Досвід жителів міста Лева спирався на реальне життя і був підтриманий працівниками інших галузей матеріального та нематеріального виробництва. На підприємствах активно розроблялися стандарти якості роботи, де були чітко визначені показники результатів робіт, умови преміювання.

Активно впроваджувалася КСУЯП і в українських бібліотеках, де розгорталися змагання «Кращий за професією», «Відділ відмінної роботи». У великих бібліотеках державного та обласного рівнів було створено окремі структурні підрозділи – відділи і сектори НОП для ведення цієї роботи. Але вже в кінці 80-х років минулого століття в більшості підприємств і, зокрема, в бібліотеках КСУЯП було відмінено. Прийняття такого рішення пояснювалось владними структурами низькою ефективністю системи [3–5].

Значно поширилася практика проведення як в Україні, так і в зарубіжних державах різноманітних конкурсів, спрямованих на забезпечення високої якості продукції та є важливим чинником конкурентної боротьби виробників.

Відомо, що щорічно на виконання Постанови Кабміну України від 16.11.01 р. № 502 проводиться Всеукраїнський конкурс якості продукції (товарів, робіт, послуг) – «100 кращих товарів України», організатором якого є Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. Цей конкурс проводиться під патронатом Президента України. Його метою є об'єднання зусиль з метою поліпшення якості та конкурентноздатності вітчизняної продукції, сприяння впровадженню на підприємствах України сучасних засобів управління якістю. Завдання конкурсу, з одного боку, визначити найкращі підприємства, а з іншого – надати підприємствам методику удосконалення своєї діяльності.

А національний конкурс із якості запроваджено у 1996 р. за ініціатииви Української асоціації якості та Українського союзу промисловців і підприємців за підтримки Європейської організації з якості і Європейського фонду управління якістю (ЄФУЯ). Український національний конкурс з якості, що проводиться на засадах Моделі досконалості ЄФУЯ, занесено до реєстру «Національні нагороди з якості Європейських країн». Експертизу та оцінювання претендентів на Національну нагороду здійснюють спеціально підготовлені експерти з Експертно-методичного центру, що діє при Центральній конкурсній комісії. На останньому конкурсі

з якості підприємства-претендентів оцінюють близько 100 експертів. Приємно відзначити, що протягом усіх років результати оцінювання підприємств в Україні практично збігалися з європейськими.

Цікавий досвід з впровадження системи якості має Росія. Так, в Росії функціонує Рада з присудження премій Уряду в галузі якості продукції, і ще з 1996 року був оголошений конкурс, що мав на меті привернути увагу суб'єктів економіки до якості продукції. З 1992 року Санкт-Петербурзький Клуб менеджерів з якості разом з малим науково-виробничим і сервісним підприємством «Конфлакс» та журналом «Стандарты и качество» запровадили конкурс на звання «Кращий менеджер з якості року». Одне із завдань цього конкурсу – розширення кола підприємств, які забезпечують якість на основі міжнародних стандартів ISO серії 9000.

Варто відзначити, що НАУ у вересні 2009 р. вперше брав участь у національному конкурсі з якості, підготувавши матеріали щодо дотримання університетом європейської моделі досконалості. Наукову бібліотеку як один з кращих підрозділів університету було включено до плану візиту групи експертів Українського національного конкурсу з якості. Експерти відвідали підрозділи бібліотеки та робочі місця, проводили співбесіди з членами персоналу, студентами, вели спостереження. Керівництво бібліотеки теж вело тривалі і плідні співбесіди з експертами, в процесі яких експертам надавались докази постійного вдосконалення різних напрямів діяльності з метою покращення якості роботи. За результатами проведеної комплексної експертизи було отримано схвальну оцінку діяльності бібліотеки. НАУ став фіналістом XIV Всеукраїнського конкурсу з якості, на якому посів III місце, а в результаті участі у Європейському конкурсі отримав сертифікат «Визначення досконалості в Європі» 4 зірки.

У вересні 2008 р. НАУ, перший серед державних ВНЗ, отримав сертифікат відповідності СМЯ університету вимогам міжнародного стандарту якості ISO 9001:2000 [6]. За рік, що пройшов з часу отримання сертифікату, проведено багато заходів для впровадження СМЯ в практику бібліотеки та подальше її удосконалення [7]. А у вересні цього року наглядовий аудит підтвердив отримання університетом цього сертифікату.

Коротка довідка про НТБ НАУ: бібліотека університету має фонд, який становить понад 2,4 млн примірників книжкових, періодичних та мультимедійних видань. Щорічно в університеті видається близько 200 найменувань монографій, підручників, навчальних посібників та понад 300 найменувань інших навчально-методичних розробок. Потужна інформаційно-пошукова система бібліотеки спрощує пошук необхідних

навчальних та наукових видань, є можливість замовлення видань через інтернет; в університеті – 10 читальних зал, 3 комп'ютерні класи, 101 комп'ютер, 51 з яких мають доступ до інтернету.

Згідно з наказом ректора університету від 23.04.2008 р. № 94/од була створена робочої група з питань розроблення, впровадження та удосконалення СМЯ в НАУ. Її члени – керівний склад підрозділів університету, відповідальні за якість у підрозділах, регулярно беруть участь у навчальних семінарах-тренінгах та проведенні внутрішніх аудитів. Цілями цих аудитів є:

- ◎ підтвердження відповідності документально оформленої СМЯ вимогам міжнародного стандарту ISO 9001: 2008 (введеного з цього року);
- ◎ оцінка результативності впровадження СМЯ в структурних підрозділах університету;
- ◎ забезпечення можливості покращення та удосконалення СМЯ;
- ◎ підтвердження виконання корегувальних дій з метою усунення виявлених невідповідностей;
- ◎ визначення ступеню дотримання критеріїв аудиту стосовно досягнення цілей і реалізації Політики університету у сфері якості.

Щомісяця тема аудиту є різною. Так, у червні цього року була тема: «Виконання вимог щодо процесу надання освітніх та наукових послуг», і одним з пунктів стандарту, який перевірявся, був п. 6.1 в, тобто процес СМЯ – «Управління інформаційними ресурсами бібліотеки». Перевірялось забезпечення навчальною літературою (на рівні студента, викладача, кафедри, інституту), а доказом відповідності були карти забезпеченості, узгоджені з науково-технічною бібліотекою. В результаті проведеного аудиту було доведено, що бібліотека активно співпрацює з підрозділами університету у справі формування фонду для забезпечення навчального процесу університету. На сайті бібліотеки на сторінці «Викладачам НАУ» створено розділ «Книгозабезпеченість», де вони можуть самостійно сформувати карти забезпеченості, замовити необхідні книжки для придбання бібліотекою. Завдяки плідній співпраці з викладачами збільшився рівень забезпеченості студентів літературою. Так, за рік забезпеченість літературою з хімії досягла 100 %, з авіаційної тематики – 90 %, а з технічних дисциплін – 85 %.

Метою тренінгів для навчання внутрішніх аудиторів, кандидатів у аудиторів є надання дієвої допомоги та фахового інструментарію внутрішнім аудиторам та кандидатам у аудиторів СМЯ університету для реалізації таких завдань:

- ◎ проходження аудиту СМЯ відповідно до вимог стандарту ISO 9001: 2008 з першого разу і без зауважень;
- ◎ стимулювання співробітників університету на досягнення цілей у сфері якості;
- ◎ досягнення стану саморегулювання у сфері управління якістю в університеті;
- ◎ запобігання виникненню невідповідностей;
- ◎ вибір оптимальної моделі управління якістю.

Проведення постійних навчань і тестування дозволяє отримати підвищення обізнаності керівного складу з питань СМЯ. Наведемо зміст тренінгів:

- ◎ вимоги розділу стандарту «Процеси життєвого циклу продукції» та їх інтерпретація щодо вищого навчального закладу; роль, задачі, відповідальність та послідовність дій керівництва вищого навчального закладу при розробці, впровадженні та удосконаленні СМЯ;
- ◎ вимоги розділу «Менеджмент ресурсів»; забезпечення управління процесами надання освітніх та наукових послуг; проведення моніторингу надання освітніх та наукових послуг; визначення та реалізація дій щодо управління невідповідною продукцією; виконання вимог щодо аналізу та удосконалення СМЯ; міжнародна стандартизація вимог до СМЯ: сучасний стан та перспективи розвитку.

Вивчення цих тем, лекції та практичні заняття допомагають підрозділам університету оперативно вирішувати питання, які виникають, працювати однією командою, розробляти моделі, загальні для всіх та спрямовані на забезпечення навчально-виховного процесу.

На засіданнях Методичної ради НТБ постійно розглядаються питання функціонування СМЯ в університеті, підготовки, організації та проведення аудитів СМЯ в бібліотеці, розробки планів заходів щодо усунення невідповідностей, виявлених при проведенні внутрішніх та зовнішніх аудитів.

Важливою бібліотечною інновацією стало створення восени 2008 року Школи якості. Спочатку було розроблено положення про Школу якості, далі – започатковано регулярне проведення засідань та занять. На цих заняттях постійна увага приділяється практичним питанням впровадження та удосконалення СМЯ в НТБ. Серед актуальних тем, які було розглянуто, – аналіз відмовлень у підрозділах, заходи для покращення обслуговування читачів, метою яких є оцінювання роботи за результативністю.

Практичні заняття з питань впровадження СМЯ сприяють засвоєнню теоретичних знань та удосконаленню освітніх та наукових процесів в НТБ. Ось лише деякі питання, які розглядалися на них: внутрішні аудити,

результативність, запобіжні та корегувальні дії, невідповідності, моніторинг вимірювань.

Враховуючи, що основний орієнтир діяльності бібліотеки в контексті впровадження СМЯ – усунення невідповідностей і постійне покращення діяльності, з метою здійснення оперативного контролю за виконанням плану була розроблена та впроваджена таблиця – додаток до звіту, яку керівники підрозділів заповнюють, якщо відсоток виконання планових завдань менше ніж 95 %, для визначення корегувальних та запобіжних дій:

№ п/п	Пункт звіту	% виконання	Причини (об'єктивні та суб'єктивні) невиконання плану	Корегувальні і запобіжні дії (якщо вони необхідні)

Практика довела, що аналіз таблиць, колективне обговорення їх результатів якнайкраще сприяють розвитку творчого мислення керівників, здатності знаходити приховані резерви для покращення обслуговування читачів, визначати не лише об'єктивні, але і суб'єктивні причини невиконання плану. Результатом проведення зазначених робіт стало покращення бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачької аудиторії в НТБ.

Важливим аспектом впровадження СМЯ в практику бібліотеки є застосування кадрового менеджменту. Для виявлення здатності працівників до управлінської діяльності, оцінки їх професійного рівня було проведено анкетування «Самооцінка діяльності працівника». Аналіз результатів анкетування сприяв забезпеченню оптимальної розстановки працівників, виявленню тих працівників, які здатні очолити певні структурні підрозділи бібліотеки чи створити кадровий резерв на майбутнє.

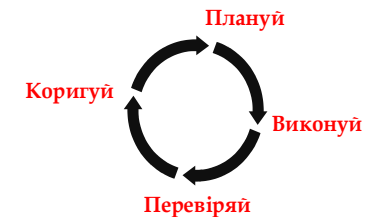
Навесні 2009 року було проведено опитування бібліотечних фахівців «Інноваційна діяльність: передумови та особливості впровадження в НТБ НАУ». Його мета – виявлення готовності бібліотечних фахівців до змін у діяльності бібліотеки, виявлення слабких та сильних сторін в управлінні, необхідність скласти портрет бібліотечного працівника.

Аналіз результатів тепинг-тестів, проведених залученим для цього фахівцем-психологом, дозволив дирекції НТБ отримати цінну інформацію та зробити висновки щодо здатності працівників до творчої чи монотонної роботи, визначити тих, хто має здібності до наукової діяльності, обслуговування читачів тощо.

А у травні 2009 р. в НТБ НАУ було проведено атестацію працівників,

яка відбулася з метою отримання об'єктивної оцінки професійної кваліфікації і ділових якостей працівників. Базуючись на розробленому Положенні про проведення атестації та відповідно до визначених критеріїв, аналізувались результати роботи працівників бібліотеки та визначались можливості їхнього професійного та посадового росту (відповідно до вимог п. 6.2.2. ISO 9001: 2008). У результаті атестації п'ять осіб було рекомендовано на повторну атестацію через рік за умов оволодіння комп'ютерною грамотністю, шість осіб було переведено на більш високі посади, двом особам рекомендовано підвищення за наявності вакансій. Проведення атестації сприяло оптимальній розстановці кадрів у бібліотеці.

Упровадження системи менеджменту якості допомогло НТБ НАУ значно підвищити рівень задоволеності читачів (студентів, професорсько-викладацького складу, співробітників університету) організацією обслуговування. Цьому сприяла досить проста і зрозуміла для всіх методика, розроблена на основі загального принципу менеджменту, запропонована Е. Демінгом. Вона застосовується до усіх процесів циклу: «Плануй – Виконуй – Перевірй – Корегуй» (рисунок).

Загальний принцип менеджменту якості на базі циклу Демінга:

- ❖ плануй – визначай цілі і процеси, необхідні для досягнення результатів відповідно до вимог користувача та політики організації;
- ❖ виконуй – упроваджуй процеси СМЯ, працюй, якісно виконуй свої обов'язки;
- ❖ перевіряй – забезпечуй моніторинг та постійно вимірюй процеси відповідно до політики, цілей і вимог щодо надання послуг та повідомляй про результати;
- ❖ корегуй – сприяй постійному удосконаленню ефективності процесів, впроваджуй інновації.

Покращенню обслуговування користувачів сприяло також проведення опитування читачів «Якість роботи бібліотеки – очима користувачів», скринька скарг та пропозицій – тобто зворотній зв'язок з користувачами.

Реалізації основних принципів СМЯ, в основу якої покладено безперервний процес: постановка та реалізація цілей, постійне поліпшення, сприяв моніторинг вимірювання процесів [8]. Впровадження у свою діяльність Моніторингу якості бібліотечно-інформаційного обслуговування, як елементу СМЯ з середини 2009 р. дозволило НТБ здійснити перший крок до безпаперового документообігу.

У ньому наведено основні показники якості роботи бібліотеки, розроблені методичні рекомендації з розрахунку показників діяльності окремих її підрозділів.

Керівник кожного структурного підрозділу заносить дані до окремої сторінки, позначеної відповідною літерою у певні терміни, визначені Методичною радою бібліотеки (раз на місяць, раз на рік). Є певні показники, які вносить дирекція (вони стосуються, наприклад, кількості потенційних користувачів). Дуже зручним є занесення даних моніторингу у форматі Excel, оскільки автоматично розраховуються деякі показники підрозділів (наприклад, відвідуваність), загальнобібліотечні показники, а дані таблиць будуть використані у річному плані, звіті підрозділів та НТБ у цілому.

Запропоновано основні розділи моніторингу: загальне використання бібліотеки та її засобів, якість фонду, доступність фонду. Це – тільки перші кроки, моніторинг постійно удосконалюється для впровадження у підрозділах НТБ та у СМЯ університету.

Важливим аспектом реалізації проекту впровадження СМЯ в бібліотеці є застосування процесного підходу, який забезпечує досягнення високої якості освітніх та наукових послуг. Такий підхід дає можливість установити єдиний ланцюг діяльності, починаючи від встановлення вимог до фахівців з боку читачів і закінчуючи об'єктивною оцінкою та підтвердженням їх задоволеності бібліотечним обслуговуванням. При цьому забезпечується ефективна взаємодія як між безпосередніми учасниками навчально-виховного процесу (навчально-методичним управлінням, управлінням гуманітарного розвитку, науково-дослідною частиною, кафедрами, факультетами, студентами), так і структурними підрозділами НТБ. Варто наголосити, що впровадження процесного підходу дозволяє закріпити відповідальність кожного за певну діяльність та її результати.

Дирекція бібліотеки, як і інші керівники підрозділів разом з групою науково-методичного забезпечення СМЯ, сектором менеджменту якості підготовки фахівців регулярно аналізують результати діяльності, отримані за допомогою вимірювання та вивчення всіх технологічних процесів, заслуховують їх на нарадах з якості і на підставі цього аналізу встановлюють

пріоритетні напрями вдосконалення системи якості. Одночасно вивчаються і аналізуються найновіші методи управління, які можуть бути ефективно застосовані, нові міжнародні стандарти, на основі чого і приймаються рішення про доцільність їхнього впровадження.

Кардинальні зміни здійснені в організації документообігу відповідно до вимог СМЯ. Практика свідчить, що важливою є актуалізація всіх нормативних документів, які розробляє НТБ. Всі вони розроблені за формами СМЯ та переглядаються раз на рік для внесення змін, а якщо зміни перевищують 25 %, то розробляється новий документ.

Перспективними напрямками розвитку НТБ передбачено: уточнення показників, які безпосередньо впливають на якість роботи НТБ, розроблення нових положень про відділи відповідно до вимог СМЯ з урахуванням входу та виходу процесів, взаємодії з іншими підрозділами, збільшення діапазону визначення статистичних показників діяльності кожного працівника за окремими видами робіт.

Для забезпечення задоволеності споживачів буде проводитись постійне удосконалення сайту НТБ, а також розроблення нової поліпшеної програми для реєстрації читачів, а повторне опитування читачів восени 2009 р. буде сприяти аналізу динаміки показників, визначенню середнього рівня задоволеності читачів.

Отже, впровадження системи менеджменту якості в практику НТБ НАУ зумовило її вихід на рівень світових стандартів, сприяло формуванню в бібліотечному колективі атмосфери творчості та постійного наукового пошуку для удосконалення діяльності, допомогло реалізувати одну із основних вимог СМЯ бібліотеки – чітку орієнтацію на потреби та побажання сучасних читачів-замовників інформаційних послуг.

Список використаних джерел

1. Берестова, Т. Ф. От инновационных проектов – до статуса инновационного вуза / Т. Ф. Берестова // Научно-техническая информация. Сер. 1, Организация и методика информационной работы. – 2009. – № 6. – С. 26–31.
2. Полонский, В. М. Инновации в образовании (Методологический аспект) / В. М. Полонский // Инновации в образовании. – 2007. – № 3. – С. 4–12.
3. Історія Львівської державної обласної бібліотеки для дітей [електронний варіант]. – Режим доступу : <http://parents.lodbg.org.ua>. – Загол. з екрану. – 14.08.2009 р.
4. Нормування праці [електронний варіант]. – Режим доступу : www.refine.org.ua. – Загол. з екрану. – 14.08.2009 р.
5. Пахомова, Т. Забезпечення якості та управління нею в органах публічної влади. – Право України. – 2003. – № 8. – С. 35–40.

6. ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю: вимоги. (ISO 9001: 2000, IDT). – Введ. 2001–10–01. – К. : Держстандарт України, 2001. – 23 с.

7. Вахнован, В. Ю., Шкурко, О. П. Впровадження системи менеджменту якості в практику роботи Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету / В. Ю. Вахнован, О. П. Шкурко // Вісник книжкової палати. – 2009. – № 4 (153). – С. 10–13.

8. Полл Розвита, Бокхорст Петер те. Измерение качества работы: международное руководство по измерению эффективности работы университетских и других научных библиотек / Розвита Полл, Петер те Бокхорст / пер. с англ. – М. : Логос, 2002. – 152 с.

УДК [025.2:004.77]:027021(470+571)

Светлана Власова,

ст. науч. сотрудник

Библиотеки по естественным наукам РАН, канд. техн. наук

Яков Докторов,

ст. науч. сотрудник

Библиотеки по естественным наукам РАН, канд. физ.-мат. наук

Николай Каленов,

директор Библиотеки по естественным наукам РАН,

д-р техн. наук, профессор

Елена Кочукова,

ст. науч. сотрудник Библиотеки по естественным наукам РАН

Оксана Павлова,

мл. науч. сотрудник Библиотеки по естественным наукам РАН

ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИИ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ КОМПЛЕКТОВАНИЯ ЦБС БЕН РАН

Академические библиотеки, существующие с момента создания Российской академии наук, выполняют задачу, с одной стороны, хранителей знаний, с другой – обслуживающих центров, предоставляющих исследователям необходимую информацию. Для обеспечения координации действий в области формирования фондов и информационно-библиотечного обслуживания, а также в целях экономии ресурсов библиотеки академических институтов были объединены в централизованную библиотечную сеть (ЦБС).

В настоящее время Библиотека по естественным наукам (БЕН) РАН возглавляет одну из крупнейших в России централизованную библиотечную сеть, включающую 135 библиотек, совокупный фонд которых составляет около 13 млн экземпляров. Это библиотеки Научных центров, отделений и филиалов РАН; крупные отраслевые библиотеки, имеющие собственные филиалы; библиотеки, территориально удаленные от других и функционирующие самостоятельно, расположенные во многих регионах России.

БЕН РАН имеет договорные отношения с 28 библиотеками, такими как: Центральная библиотека Дальневосточного отделения РАН, библиотека